

Генерал-пуковник **МИХАИЛО АПОСТОЛСКИ**

РАЗМИШЉАЊА О САВРЕМЕНОМ БАТАЉОНУ

Пред јединице савремене армије у евентуалном будућем рату поставља се низ захтева, као што су: велика покретљивост, јака ватрена и ударна снага и др., а пред пешадиске јединице (од одељења до пука) и таква организација која ће чак и њеним најмањим деловима (групама па и појединцима) омогућавати да и самостално воде борбу у разноврсним ситуацијама и под свима земљишним и временским условима (у равници, мочварама, планини, кршу и шуми, лети и зими, по снегу, дању и ноћу, итд.). Према томе, иако постоји извесна специјализација пешадије за борбу у неким специфичним условима (на пример, у високим планинама), ипак се од сваке пешадиске јединице захтева да може водити борбу под свима условима (искључујући скакање из авиона, верање по литицама и сл., за што је неопходно посебно увежбавање).

Овде ћу се задржати само на организационој страни батаљона, али нећу разматрати друге факторе (морално-политичко стање бораца, увежбаност, кадар и др.), мада је њихов значај често пресудан за успех у борби. Међутим, треба напоменути да је сада потребније него икада раније да се изнети захтеви за савремену пешадију свестрано простудирају, с обзиром на нове услове за вођење евентуалног будућег рата, у коме ће тенкови и авијација бити заступљени на бојном пољу несумњиво у много већим размерама него у прошлости. Затим, и поред апела и захтева мирољубивих народа да се нуклеарно и термонуклеарно оружје не употреби у једном евентуалном оружаном сукобу, ипак, треба бити приправан за случај ако би се оно ипак употребило. Могу се у овом погледу чинити различите претпоставке и правити паралеле са бојним отровима, који су били употребљени само у Првом светском рату, али би требало имати у виду да до њихове употребе у Другом светском рату није дошло можда баш због тога што су све зарађене стране биле спремне за одбрану од њих. Зато се треба припремити за дејство и у условима употребе нуклеарног и термонуклеарног оружја, а његова ће употреба зависити од низа фактора: датог момента, морално-политичког стања јединица, општег односа снага и опште ситуације у свету.

Све велике армије данас, после десет година од употребе прве нуклеарне бомбе, при организацији маневара, и уопште у решавању тактичких задатака, редовно дају претпоставке о употреби тактичког

нуклеарног оружја (и на једној и на другој страни), а то говори, или, тачније, опомиње да се мора озбиљно размислити о дејству јединица и у тим условима. Како се разматрања у овом чланку ограничавају на организациону страну батаљона, то ћемо питање заштите од нуклеарног и термонуклеарног оружја додиривати само у неопходном обиму.

Узимајући у обзир ефикасно дејство нуклеарне експлозије (разорно, топлотно и радиоактивно), има много различитих поставки о томе како се људство може заштитити. Међутим, најприкладније средство пасивне заштите је класично средство одбране — укопавање. Али, има много случајева када се јединице не могу укопати, на пример, у току напада, на маршу, у повлачењу на друге положаје, итд. Данас се често чују захтеви да ради заштите од нуклеарног и термонуклеарног оружја у нападу треба што пре доћи до непријатељског фронта и прилепити се уз њега. Истина, та је тенденција увек постојала код нападача, али је он, да би се могао толико приближити непријатељском фронту и заузети јуришни положај, предузимао низ мера (артиљерску и авијациску припрему, кретање ноћу и др.). Но, без обзира на то шта ће се предузимати, чињеница је да се мора прећи извесна просторија и да је потребно извесно време да се дође до непријатеља, а у том међувремену треба се заштитити. Исто тако, и у периоду приближавања браниоцима положају (ако је овај добро утврђен) па све док се нападачеве снаге не укопају, постоји опасност за те снаге од дејства нуклеарног оружја. Најзад, овоме треба додати и случајеве када се јединице налазе у покрету, а старо је правило да оне у рату највише времена утросе баш на кретање (маршују, нападају, повлаче се, рокирају, итд.). У сваком случају, треба размислити о томе како се људство може најбоље заштитити и јединице сачувати за борбу. Општих начелних поставки о томе има доста, као што су: растреситост борбеног, односно маршевског поретка, брзо развијање и брзо сакупљање за борбу, већа ширина фронта у нападу (која, природно, има својих граница, а диктована је густином и јачином одбране итд.).

Овде ћемо поред осталог, изнети своје мишљење о томе шта би требало учинити да би јединице постале покретљивије, да би у различитим ситуацијама могле брзо маневровати и тиме искористити све предности које пружа земљиште својим неравнинама и разним вештачким објектима за заштиту од дејства нуклеарног и термонуклеарног оружја, да би могле лако савлађивати све земљишне препреке, и да би јединице, као целина, остале способне за борбу. Ова разматрања ћемо ограничити само на оквир батаљона, јер је то јединица која, с обзиром на нове услове дејства у савременом рату, добија све већу улогу у организацији борбеног поретка, баш зато да би се у оквиру здружених јединица добила већа маневарска способност. Стога данас има све више оних који сматрају да дивизија треба да буде састављена непосредно од батаљона (на пример, у новој армији Западне Немачке предвиђају се дивизије које ће бити састављене непосредно

од батаљона, у Америчкој армији се врше опити са сличним дивизијама и др.).

Покретљивост и транспорт

Постављајући у први план покретљивост батаљона, као један од важних фактора његове организације у савременим условима, намеће се потреба успешног решења транспорта тежег пешадиског наоружања и проблема снабдевања батаљона. Данашњи услови рата намећу да потребна средства за борбу и живот батаљона у сваком случају буду на моторним транспортним средствима (најпогодније на гусеничарима, можда на тракторима са приколицом или на аутомобилима са више диференцијала). Ако би се моторизовао транспорт батаљона, онда не би било никаквог резона да се снабдевање батаљона врши из пуковске базе, која се у борби, према досадашњем искуству, нормално налази ближе фронту, већ је природније да се то врши директно из дивизиске базе. Овим би се избегао један степен у снабдевању, убрзало би се снабдевање и растеретило бојиште од неборбених делова. У вези са тим било би потребно да и батаљон преузме на себе сву бригу око снабдевања чета, тако да се у чети носи само оно што је на рукама код војника — односно на транспортним средствима заједничког наоружања. Овај проблем непосредно је везан и за величину борбених комплета (б/к), за број и врсту дневних obroка (д/о) хране и количине другог материјала, и изискује да се правилно распореди колико од тога треба да се носи у батаљонској бази, а колико код војника. Притом треба тежити да оптерећење војника буде што мање, да би био покретљивији и спретнији, а да ипак има минимум неопходних средстава за живот и борбу. Пошто је ово сложен проблем, који захтева посебну студију, то га овде нећемо разматрати, већ ћемо претпоставити да је складно решен.

Наведеним решењем питања батаљонске базе може се лакше постићи да и јединице у оквиру батаљона буду што покретљивије. А да би се ово постигло, неопходно је да организација одељења, вода и чете у потпуности омогућава њихову велику покретљивост и способност за самосталну борбу. Ово је услов за дејство у што растресицијем поретку, а да при томе јединице не буду изненађене, већ да су у могућности да приме борбу са различитим јединицама непријатеља и да је воде извесно време — толико дуго док им се не укаже нужна помоћ. Природно, ово намеће потребу да и наоружање ових јединица буде такво да га борци са одговарајућом количином муниције могу лако носити.

Повећање покретљивости јединица ватрене подршке (митраљеза, минобацача и топова) у оквиру батаљона теже је решити, јер оно треба да буде такво да се може лакотоварити у авионе, на борбена кола или аутомобиле, на двоколице или коње, и да се може лако носити и на рукама у зони дејства јаке артиљериске или пешадиске ватре непријатеља. Исти је случај и са средствима везе. Савремени

митраљези са ваздушним хлађењем и релативно лаким постољем, као и лаки минобацачи типа 82 мм и бестрајни топови 75 мм, задовољавају ове услове. Класична артиљерија, па чак и она на товарној стоци која се налази у формациском саставу батаљона смањује његову маневарску способност, јер му у првом реду отежава покрет по сваком земљишту, а затим и у приличној мери отежава укрцавање батаљона у камионе, авионе и слично ради његовог брзог пребацивања до удаљених тачака, мада се ова средства могу товарити и у авион и на камион. Ове недостатке донекле ублажује самоходна артиљерија.

Маневарска способност батаљона огледа се, с једне стране, у могућности његовог брзог пребацивања са једне на другу тачку помоћу савремених техничких средстава (камион, борбена кола, хеликоптер или авион) и, с друге стране, у томе да ли се он са целокупним својим наоружањем лако креће на бојном пољу, без обзира на топографски створ земљишта, време и атмосферске прилике, а да при томе може самостално водити борбу као целина или његови поједини делови. Ако бисмо тражили само брзину кретања, онда бисмо је најбоље постигли ако би све било на камионима. Оваквим решењем, тј. постављањем батаљона на камионе (макар и гусеничаре) повећала би се његова мета, тако да би постао погоднији циљ за непријатељску артиљерију, авијацију, па и за нуклеарно и термонуклеарно оружје. Поред тога, тиме би се у знатној мери ограничила и његова маневарска способност при кретању ван путева, посебно на испресецаном и брдовитом земљишту, док би на планинском земљишту то кретање понекад било сведено само на комуникације. Ово је у неповољним атмосферским приликама (велике кише, снегови и сл.) још више отежано.

Ако бисмо маневарску способност батаљона посматрали само с обзиром на земљиште, а посебно на тежем терену и у тежим атмосферским приликама, могли бисмо доћи до супротног става, тј. до захтева да се јединице крећу пешке и да се наоружање и муниција јединица за ватрену подршку носе на товарним коњима. У овом случају батаљон би имао максималну маневарску способност и на тешко проходном земљишту (планине, мочваре и сл.), али би био спор у савлађивању већих отстојања.

Најприродније би било да се овај проблем решава у оквиру дивизије (чија формација то треба да омогућава), с тим да батаљон као јединица у сваком случају треба да буде тако организован (како смо већ изнели) да се може кретати пешке, а и превозити савременим техничким средствима. Да би се могао дуже времена кретати по тежем терену, батаљон треба да има веома лако наоружање или, док се не створе лака транспортна средства способна за покрет и по најтежем терену, да има неопходан број коња (товарних или запрежних за карете) за ношење заједничког наоружања и муниције. Затим, да се већи део муниције носи у батаљонској и дивизијској бази, одакле би се она достављала јединицама за време борбе. Ако би се, у тежњи за великом покретљивошћу батаљона ван комуникација (пошто ће нова оружја свакако нагнати јединице на кретање ван путева, јер се ве-

штачки објекти на путевима могу лако онеспособити), увели коњи за ношење оруђа ватрене подршке, онда би их требало тако организовати и формирати да њихови коњовоци буду под једном командом и кад се коњи стоваре (да би борци узели оружје и муницију у руке) или кад се батаљон утовари на техничка транспортна средства, да после тога буду способни да самостално дођу на одређено место у састав батаљона сувим или утоварени на техничка транспортна средства. То значи да број коња треба да буде минималан (само за оруђа и минималну количину муниције) и да постоји посебан старешина коњоводаца. Поред тога, ово људство треба да буде наоружано тако да може успешно водити и борбу — ако за то наступи потреба — јер би у савременим условима (брзо продирање, убацавање и бацање мањих и већих ваздушних десаната) долазило до таквих ситуација.

Ватрена моћ

Ватрена снага јединица мери се количином челика избаченог у једном минуту или бројем зрна избачених у једном минуту на дужни метар фронта. Ову другу меру обично употребљавају пешадиске јединице за мерење густине ватре која се постиже у одбрани личним и заједничким аутоматским оружјем у зони запречне ватре (око 400 м испред предњег краја). Та густина је у зони запречне ватре у Првом светском рату износила око 5 метака у минуту на 1 дужни метар фронта, док је у Другом светском рату била повећана на око 9 метака. За густину ватре у рату у Кореји постоје оскудни подаци, те се засада на њих не можемо ослонити.

Развој аутоматског оружја омогућио је стварање јаке ватре у зони запречне ватре, тако да данас стрелци са пушкама чине само допуну ватре аутоматских оружја и претстављају главну снагу за блиску борбу. Аутомати, због малог домета (око 150—200 м), такође су оружје блиске борбе и допуна ватре митраљеза и пушкомитраљеза на блиским отстојањима.

Ако узмемо да практично дејство пушкомитраљеза износи око 150 метака у минуту, а митраљеза око 300 метака, онда густину ватре од 5 метака у минуту на 1 м фронта може остварити један пушкомитраљез на фронту од 30 м, а митраљез на фронту од 60 м. Ако претпоставимо да један батаљон брани фронт од око 2 км (што се у пракси обично примењује код свих познатих армија), онда би за запречну ватру густине 5 метака у минуту на 1 м фронта (за коју се сматра да се тешко може савладати) било потребно 66 пушкомитраљеза или 33 митраљеза. Према томе, решење за минималну густину ватре треба тражити између 33 митраљеза и 66 пушкомитраљеза, на пример, тако да се $\frac{1}{3}$ фронта покрије са 11 митраљеза, а остали део од $\frac{2}{3}$ фронта са 44 пушкомитраљеза. На први поглед може се уочити да је за означену густину ватре нужан прилично велики број аутоматских оруђа и да се тај број може само незнатно повећати. Због тога је природно да се за појачање густине ватре, као и за ватру у

дубини одбране, мора тражити допуна, — засада у пушкама, делом и у аутоматима, — а многе армије траже решење у завођењу аутоматске или полуаутоматске пушке која се појавила већ у Другом светском рату.

С обзиром на појаву јаке аутоматске ватре, тенденција је да се број стрелаца смањи до минимума који је неопходан за извршење удара и упада у непријатељске ровове. Ако се узме да је за овај задатак у нападу на 5—7 м фронта неопходно имати једног борца, онда излази да на нападној fronti батаљона од око 700 м (колико се према искуству Другог светског рата обично рачуна) у првој линији треба имати око 140 бораца, а у другој линији $\frac{1}{3}$ до $\frac{1}{4}$ овог броја, тј. 35 до 50 бораца. То значи да би поред заједничких аутоматских оруђа требало имати и око 180—200 бораца наоружаних пушкама. А како 180 пушака за 1 минут могу испалити 1.800 метака (по 10 метака у мин.), онда оне могу повећати напред наведену густину ватре просечно за око 1 метак у минуту по дужном метру.

С обзиром на то да се сада тражи већа дубина одбране, природно је да део оружја треба да остане у дубини борбеног поретка. Пошто се за ту сврху обично узима $\frac{1}{3}$ целокупне ватрене снаге, и пошто се томе морају додати извесни губици, рецимо 10%, онда се неминовно намеће потреба да се ватрена снага појача аутоматским пушкама уместо садашњих пушака или да се у састав батаљона уведе изванредан број аутомата.

Ако бисмо узели густину ватре од око 5—6 метака на дужни метар фронта у минуту, онда би за 2 км фронта било потребно око 10—12 хиљада метака у минуту, и за распоред у дубини борбеног поретка $\frac{1}{3}$ од тога, тј. још око 4.000 метака у минуту. Ова се густина може постићи ако би се увело још око 40—50 аутомата са брзином гађања од 100 метака у минуту.

Према томе, да би се на fronti једног батаљона добила густина ватре од око 5—6 метака у минуту на 1 дужни метар фронта и обезбедила још $\frac{1}{3}$ ватрене снаге у дубини борбеног поретка, било би потребно да се из свих оруђа избаци у 1 минуту око 14—16.000 метака. Ова се ватра може добити разним комбинацијама, у првом реду дејством заједничког аутоматског оружја допуњеним дејством личног наоружања. На пример:

а) 16 митраљеза	à 300 =	4.800	метака
27 п.митраљеза	à 150 =	4.050	„
200 пушака	à 10 =	2.000	„
50 аутомата	à 100 =	5.000	„

Свега: 15.850 метака

б)	8 митраљеза	à 300	=	2.400	метака
	45 п.митраљеза	à 150	=	6.750	„
	200 пушака	à 10	=	2.000	„
	50 аутомата	à 100	=	5.000	„

Свега: 16.150 метака

в)	12 митраљеза	à 300	=	3.600	метака
	36 п.митраљеза	à 150	=	5.400	„
	200 пушака	à 10	=	2.000	„
	50 аутомата	à 100	=	5.000	„

Свега: 16.000 метака

Природно је да број оруђа у изнете три комбинације (којих може бити много више) треба сматрати само приближним, јер сва та оруђа треба формирати у одговарајуће јединице — о чему ће касније бити говора.

Противтенковска одбрана

ПТ одбрана претставља озбиљан проблем како у нападу тако и у одбрани. У погледу њене организације постоје две тенденције — прва, да се тенковски напад разбијају јединице првог ешелона које су биле у нападу. Иако је ова тенденција корисна, она се не може увек остварити, јер захтева велики број пт средстава у првој линији. Друга тенденција је да се непријатељски тенкови пропусте, да пређу преко пешадских јединица, и да се борба за разбијање тенковског напада изводи у дубини, при чему се могу прикупљати средства из дубине и са суседних фронтова. За ово је, у укупним размерама, потребан мањи број пт оруђа, али и пешадија мора имати високи морал да би се могла одржати на својим положајима при пропуштању тенкова. А пошто пешадија прати тенкове, који такође настоје да се не одвајају од сопствене пешадије, то значи да је и тежња браниоачеве пешадије да пропусти тенкове и приметне борбу са непријатељском пешадијом прилично тешко изводљива. Измирење ове две тенденције тражиће се у решењу конкретних ситуација, тако да ће се некад применити један, други пут други начин, а можда најчешће њихова комбинација, тражећи савезника у земљишту и другим мерама, посебно фортификациским, ради каналисања тенковских напада.

За организацију пт одбране батаљона, поред фортификацискских мера (пт ровови, ескарпираније потока, постављање минских препрека и др.), основна средства су пт топови, РР или слични бацачи, а у неким се армијама употребљавају и бестрајни топови већег калибра (око 105 мм). Колико је и каквих средстава потребно батаљону за ор-

организацију пт одбране зависи од њене концепције, а и од земљишта на коме се та одбрана организује.

Ако је батаљонски рејон одбране постављен на земљишту које је по целом фронту и дубини пролазно за тенкове, природно је да би му било потребно највише пт средстава. На фронту од 2 км могу се развити око 400 тенкова у првој и око 20 тенкова у другој линији. Да би се одбио пт напад, с обзиром на искуства из Другог светског рата, потребно је онеспособити око 50% тенкова. А пошто једно пт оружје, према подацима које дају артиљериска правила, може уништити 2 — 3 тенка¹⁾, то би за уништење око 30 тенкова било потребно 10 — 12 пт топова или један дивизион. Очигледно је да се оволико артиљериских оруђа не може укључити у формациски састав батаљона, већ би се он у оваквим случајевима морао ојачавати пт средствима из састава виших јединица.

Пође ли се од претпоставке да батаљон треба да буде у стању да организује пт одбрану на $\frac{1}{3}$ свога фронта, а ово је неопходно и ради његове самосталности, не само у одбрани већ и у нападу и др. приликама (самостално дејство, борба у сусрету и сл.), онда би му у томе случају требало придати једну батерију, да би могао створити пт тачку у одбраненом рејону једне чете. Међутим, додавање макар и једне пт батерије учинило би батаљон недовољно покретљивим (топови 40 или 45 мм, који су на почетку Другог светског рата били у његовом саставу и већ испали, не долазе у обзир, већ треба јачи калибар).

Ако се жели да батаљон буде што покретљивији и ако се имају у виду практичне немогућности да сваки батаљон располаже великим бројем пт топова, онда се питање пт одбране може решавати укључивањем у формациски састав батаљона извесних лакших пт средстава, као што су бестрзајни топови већег калибра, затим РР бацачи и сл. За пт одбрану на $\frac{1}{3}$ батаљонског фронта место једне батерије може се употребити 10—12 РР бацача (замена 1 пт топа са 3 РР бацача), уз напомену да се борба у том случају може водити само на даљинама око 300 м. Као допуна РР бацача могла би се употребити тромблонска мина типа „Енерга“, „Стрим“ или слична и разна друга приручна пт средства. Природно, сва ова средства, поред борбе са тенковима, могу се веома корисно употребити за борбу у насељеним местима, за уништење бункера и сл.

Формирање јединица

Као што смо већ напред навели, изнети број оруђа треба оформити у јединице које ће бити довољно покретљиве, са јаком ватреном снагом, с тим да свака и најмања јединица може и самостално да води борбу, природно, за извесно одређено време.

Раније изнети број неопходних заједничких аутоматских оруђа (33 митраљеза или 66 пушкомитраљеза) унапред нам говори да се не

¹⁾ Нешто ће тенкова настрадати у минском пољу, али ће зато и изван број пт оруђа бити уништен од артиљериске припреме нападача.

можемо задржати на уобичајеним тројним формацијама, са којима су скоро све армије ушле и изашле из Другог светског рата. Решење се мора тражити складном сразмером између митраљеза и пушкомитраљеза, формираних у лаке и покретне јединице. Смањење пушкомитраљеза аутоматски тражи повећање или митраљеза или бораца; то повећање је знатно: за 2 пушкомитраљеза 1 митраљез или 30 бораца са пушком. Митраљезе је тешко повећати, пошто сваки митраљез одмах тражи и одговарајуће транспортно средство, што се одражава на покретљивост. Погодније би било ићи ка повећању пушкомитраљеза на рачун митраљеза — чиме јединице постају покретљивије у сваком погледу — или ка увођењу аутоматске пушке, нарочито код армија које су освојиле њену индустријску производњу.

Размотримо организацију јединица од одељења па навише.

Да би стрељачко одељење могло самостално да води борбу у различитим приликама, неопходно је да има један или два пушкомитраљеза — као средство ватрене подршке — једног стрелца наоружаног тромблном за пт бомбе „Енерга“, „Стрим“ или слично — као средство за пт одбрану — као и изванредан број стрелаца за удар. Према томе — по једној варијанти — одељење би могло имати три групе: једну око пушкомитраљеза (3 борца²), другу групу око тромблona (3 борца³) и трећу групу од 3 борца који би могли да претстављају групу бомбаша⁴). То значи да би ово одељење имало 10 људи, тј. 9 бораца и 1 командира. Оно би претстављало једну борбену групу, способну за извршење веома различитих задатака, како у саставу вода тако и самостално (напад на бункер или кућу, у разним функцијама обезбеђења на маршу и борби и сл.).

С обзиром на практичну могућност одржавања везе са одељењима и командовања са њима и у најтежим моментима борбе, било би најпогодније да у воду буде 3 одељења, а у четири три, па евентуално и четири вода. Према томе, у четири од 3 вода имали бисмо 9 пушкомитраљеза и 9 тромблona за пт мину. Са оваквим наоружањем чета је покретљива, али нема довољно средстава за ватрену подршку, тако да би јој се ова средства према потреби морала придавати за време борбе. Ово би се могло решити и на други начин, на пример, ако би 4 вод у четири био митраљески, а евентуално пушкомитраљески.

Код чете, поред аутоматског наоружања, у борби активно учествују још у сваком одељењу по 7 пушака и 1 аутомат (аутомат помоћника нишанције пушкомитраљеза дејствује изузетно, те га не урачунавамо) — или укупно у четири 63 пушке и 9 аутомата, а у батаљону од 3 стрељачке чете: 27 пушкомитраљеза, 189 пушака и 27 аутомата (8.640 метака у минути).

²) Наоружани: 1 пушкомитраљезом, 1 (помоћник нишанције пушкомитраљеза) аутоматом и 1 пушком; ова два последња борца једновремено би служила и за заштиту пушкомитраљеза.

³) Наоружани пушкама, један од њих има тромблон за пт бомбу.

⁴) Сви наоружани пушкама и бомбама.

За добијање минималне густине ватре — око 16.000 метака у минути — мора се тражити комбинација која ће надопунити ватру стрељачких чета. Ово се може постићи или узимањем већег броја митраљеза, на пример 16, по варијанти која је изнета под а), с тим што би се митраљези могли распоредити по 1 вод од 4 оруђа у сваку чету (као четврти вод) и 1 вод у пратећој чети батаљона, или да се узме варијанта под б), тј. 8 митраљеза и 45 пушкомитраљеза или варијанта под в) — 12 митраљеза и 36 пушкомитраљеза. Ако би се узело 12 митраљеза, било би погодније да се они налазе у митраљеској чети или да буду као вод у пратећој чети ако би се узело 8 митраљеза, с тим да се следећих 9, односно 18 пушкомитраљеза укључе у четврту чету батаљона — која би могла да буде аутоматичарска. Да би аутоматичарска чета била способна за извршење задатака стрељачке чете, тј. да води борбу и на већој даљини од дејства аутомата, требало би јој дати више пушкомитраљеза. Другим речима, свако одељење аутоматичара требало би да буде састављено од две пушкомитраљеске групе и једне групе од 3 борца са тромболом за пт мину, тако да бисмо у одељењу такође имали 10 бораца (са командиром) на оружаних са 2 пушкомитраљеза, 1 пушком и 7 аутомата. У томе случају чета би укупно имала 18 пушкомитраљеза, 9 пушака и 63 аутомата (од којих би 35 било стално у дејству и 27 аутомата у стрељачким четама, тако би батаљон имао укупно у дејству 62 аутомата).

Ако би се стало на првој варијанти од 16 митраљеза, онда би се допуна ватре аутоматима могла извршити формирањем једног вода аутоматичара у батаљону — у коме би било 6 пушкомитраљеза, 21 аутомат и 3 пушке.

За пт одбрану, како је то већ изнето, требало би предвидети 12 РР бацача формираних у 1 вод (4 одељења од по 3 РР бацача) у саставу батаљона или распоређених по 1 одељење по четама, а у саставу батаљона увести 2—4 бестрзајна топа калибра око 108 мм.

Узимајући изнете комбинације могли бисмо имати следеће типичне варијанте батаљона:

Између ових двеју варијанти — на бази раније изнетих прорачуна — могу се правити различите комбинације. Међутим, комбинација слична овој под б), по којој у батаљону има 3 стрељачке чете, чета аутоматичара и пратећа чета (која, поред осталог, има и 8 митраљеза) веома је прикладна. Овде су транспортна средства смањена за 8 митраљеза, а, пошто има 4 чете, постоји могућност за прављење више комбинација приликом решавања разних тактичких ситуација. То значи да батаљон има већу способност за самостално дејство, тј. одлику коју од њега захтевају услови будућег рата. А да би обезбедио ту своју самосталност, батаљон треба да има у пратећој чети вод минобацача од 4—6 оруђа, вод бестрзајних топова (око 4 оруђа), и РР бацаче (како је напред изнето), као и остале органе: вод за везу, вод за снабдевање и санитетски вод, евентуално пионирски вод, било као самосталне водове или формиране у командну чету, што зависи од концепција организације командовања у појединим армијама.

Јединица	Број оруђа у дејству				Густина ватре			
	митра- љеза	п. митра- љеза	пушака	аутомата	митра- љеза	п. митра- љеза	пушака	аутомата
а) 3 стрељачке чете (од по 3 стрељачка и 1 митра- љеског вода)	12	27	189	27	3.600	4.050	1.890	2.700
Чета пратећих оруђа (митраљески вод)	4	—	—	—	1.200	—	—	—
Вод аутоматичара	—	6	3	21	—	900	30	2.100
С в е г а :	16	33	192	48	или			
б) 3 стрељачке чете (од по 3 вода)	У к у п н о :				16.470 метака у минуто			
	—	27	189	27	—	4.050	1.890	2.700
1 чета А (3 вода)	—	18	9	35	—	2.700	90	3.500
Пратећа чета	8	—	—	—	2.400	—	—	—
С в е г а :	8	45	198	62	или			
	У к у п н о :				17.270 метака у минуто			

Комбинације могу бити веома разнолике, што у првом реду зависи од врсте наоружања и начина транспорта којим располаже једна армија, од погледа на степен самосталности и др., али се у свима тим разматрањима мора тежити да батаљон буде што самосталнији, покретљивији и са јаком ватреном снагом. Истина, изнете варијанте достижу само извесну минималну густину ватре. Она се у садашњем периоду развоја технике пешадиског наоружања може повећати или увођењем аутоматских пушака или повећањем броја заједничког аутоматског наоружања, у првом реду пушкомитраљеза.

За коначно одређивање организације и састава пешадиског батаљона нужно је да се размотри ПА одбрана; затим састав средстава везе и др., што овде није разматрано — јер и није био циљ да се све то размотри у некој коначној форми у једном релативно малом чланку, нити зато има потребе.

И на крају, у жељи да разматрања буду што слободнија, овде није дата конкретна формација батаљона било које садашње армије у свету.